

מסורת הש"ס

(א) י"ג רבנן, (ב) נלקמן לג: גילה טו: טעמיה כחא, (ג) סנהדרין יז: מגילה טו: (ד) פסחים יב: ע"ש, (ה) [נכון חמת יין שהוא חסר חורק לחסר אכן שחמלה וזה לא מעלה ולא מוריד וטוב היה שחמלהו יין שלי"ה והציאו הנגידא סי' קטו סק"ג], (ו) תוספתא ברכות פ"ב (לקמן קדושין לג), (ז) מנ" ד"ף פ"י ע"ש, (ח) ברכות כו: פ"ט, (ט) שם נדרים יז, (י) ונ"י ברכות כח:, (יא) ונ"י צ"ב דף ט ע"ב,]

תורה אור השלם 1 לכן בה אֶעֱשֶׂה לך יִשְׂרָאֵל עֶקֶב כִּי וְאַתָּה אֶלְהִידָךְ יִשְׂרָאֵל: עמודים: 2 מסדר אגנו משמע תורה גם תפלתו תועבה: משי"כ כח ט

3 ויהי ממקדחך וישב משה לישפט את העם והעמר הקעש על משה מן הבקר עד הערב שבות יח יג
4 והקרא אֱלֹהִים לְאֹרֹךְ יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַלַּיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: בראשית א ה

5 אי לך ארץ שמלכך גער ושרדך בבקר יאכל: אשרדך ארץ שמלכך בן חורים ושרדך בעת יאכלו בגבורה ואלא בשחי: קהלת י טו-יז

גליון הש"ס
גב' לבוש וסחבתי. ע"י כריתול ל ע"כ: תוס' ד"ה בריהוהו וכו' ולי"ה לשוני קושיא קמרי"א וכו' ועמ' זה פסחים עה ע"ה וכונו שכתב המהרש"א שם ובכונתו זה ע"ה מ"ה"ה הם לוי' דלפסדו ופגמתי ע"ה מ"ה"ה דלמא, וכרמנ"ן פ"ב דב"ב כגלמלתא ד"ה ועוד סי' אלף אמר רבנא: ד"ה דין אמת וכו' לאפוקי דין מרומה. ע"י מנינה ט"ז ע"כ מ"ה"ה הן וכו"כ מ' פ"ב:

לעני רש"י
קאלצו"ס [קלצוני"ש]. גרב, נעל קל. מרצ"ר [רטיצו"ר]. לישב אצבעות. קלצוני"ש [קניוליב"ש]. שם פרטי.

מוסף רש"י
חיי שעה. עולם הזה (ותענית כא). בגבורה של תורה. שטסקין בנצרות הנחמה והבניה (קהלת י"ז). מאכל לודים. לודים ולפטים רעמנטים הן אלף שהלפטים נעזרין כל הלילה ושנים שחיות שעה ראשונה ואוכלין כשניה (פסחים יב). מאכל יורשים. לאו משום רעמנטות אלף הולין ולא עמלו בו (שם). לבית המרחץ. בית שעשוי לחמץ בן, וג' בתים הן זה לפניו מזה, פנימי לחמלה, חיצון שטומדים שם מלובשים, בינוי ששטנים שם גנדיים (ושב"ס) ב"ב טו,]

יציאות השבת פרק ראשון שבת

לא שכיחא שכרות. אין דרך להשתכר מצע"י לפיכך גומר ויתפלל אלל כלילה עשוי להשתכר בסעודתמן: **היון לקראת אלסיד**. התנאה לפניו: **רמי פוזמקי**. נותן אנפילאות חשובים ברגליו ובלע"ז קאלצו"ס: **שדי גלימא**. משליך אדרתו מעליו שלא יראה כחשוב:

ופכר ידיה. חובק ידיו באלצבעותיו מרצ"ר בלע"ז כאלס המלעטער מאימת רבו: **חיי עולם**. תורה. תפלה צורך חיי שעה היא לרפואה לשלום ולמונוות: **נגה**. איסור: **מסרב**. ממהר לעמוד: **דיינין** מתעטפין בטליתן כשפותחין בדין מאימת שכניה ושלא יפנו ראשן לכאן ולכאן ותהא דעתן מיושבת עליהם: **עסיקי ואסו**. בדין אחר וכבר מעוטפים הן וכשנגמר אותו דין בא לפניהם דין אחר סמוך למנחה הוי"ה התחלתן אשתפחו צעלי הדין בטענות דהכ"ל ליכא למימר משיתעטפו: **עמודי**. שעליית בית המדרש נשען עליהם:

חיש לנציוסו. מלעטערין שלא עסקו אותו היום בתורה: **תנא לכו חייא בר רב**. שגדול שכן הדיינים ולא ילעטרו. ול"נ דאין זה [משמעות] לשון לנציוו אלל לשון חלש דעמיהו ולשון חלש לנציוו לשון תענית הוא"י שלא סעדו כל היום. תנא לכו חייא בר רב שאין צריכין לישב ולידון כל היום אלל מקלמ' היום ומה שאמר מן הצקר עד הערב מדרש הוא שחשוב הדבר כמעשה בראשית שאמר בו ערב וצוקר: **שמלך**. דייןך שהדיין קרוי מלך שנאמר מלך במשפט יעמיד לרץ (משלי כט): **לודים**. אומה שקורין קנלני"ש ואוכלי אדם הן והם רעבמנין: **מאלל יורשים**. יורשי הון רב שלא טרחו בו ואין עסקוים ודאגין לשוט אחריו מונוות ולעסוק במלאכה: **כוורק אבן לחמם**. קשה לגוף. ולי נראה לא קשה ולא יפה: מרחלאות שלהן ג' חדרים היו לו פנימי להוצע ולהסתפק אלמנעי שירד לחמוכו מן המרחץ ולבוש חלוקו ויואל לחיזון וגומר לנצישתו ונח שם שעה מייגיעת המרחץ: **עומדים ערומים**. פנימי: **מקרא**. ק"ש: **ערומים ולבושים**. אלמנעי שיואל בו ערום וממהר לכסות את עצמו ויואל לחיזון: **וחולץ ספילין**. מראשו ואין צ"ל שאס' אחוזן צידו בתיק שלהן שאינו מניח. והא דמתי ואין צ"ל כו' איידי דבעי למיתמי מליעתא ואינו מניח ואינו חולץ שאלמנעי לא כמרמץ גמור הוא ומקלמ' מורת מרחץ עליו הלכך היו בראשו אין צריך לחלוצ' היה אחוזן אסור להניחן שם בראשו אלל יואל לחיזון ומניחן: **אף על פי שאין בו לואה**. שפינוה משם: **בחדסי**. שלא רחץ בו אדם מעולם אלל שהומינו לכך:

לבית הכסא מהו יש וימון
אסור לאדם שיטעום קודם שיתפלל תפלת המנחה. אין הלכה כי הא דריב"ל, וכבר פירשנוה בברכות בפרק תפלת השחר. אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דכי איכא צערא [בעלמאן], שרי גלימיה וכסי ויהי ומינח כרעיה כעבדא לקמיה מריה ומצלי. וכד איכא שלמא, לביש ומכסי ומעטף ומצלי. אמר הכון לקראת אלהיך ישראל. וכן ראוי לעשות. אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם במרחץ. ואותיבנא עליה מיהא, הנכנס למרחץ מקום שבני אדם עומדים לבושים, יש שם מקרא קריית שמע ותפלה, ואין צריך לומר שאילת שלום ומניח שם תפלין, ואין צ"ל שאינו חולץ. מקום שבני אדם עומדים ערומים ולבושים, יש שם שאילת שלום ואין שם קרית שמע ולא תפלה ולא תפלין, ואם היה לבוש אותן [אניוין] חולצן, מקום שבני אדם כולן ערומין, אין שם שאילת שלום, ואין צ"ל ק"ש ותפלה וחולץ תפלין, אחד מרחץ ואחד בית הכסא. ושנינן כי קאמר רב אדא במרחץ חרש ואשמעינן דהומנא במרחץ לאו מילתא היא אבל הומנא בבית הכסא לא איפשטיא ונקטינן לה לאיסורא.

יציאות השבת פרק ראשון שבת

התם לא שכיחא שכרות. וא"ת דצריכ' פ' בתרא דתענית (דף כו: וס) אמרינן שחרית ומוסף דכל יומא לא שכיח שכרות לא גזרינן מנחה ועעילה דשכיח שכרות חיישינן אלמנא גם במנחה שכיח שכרות וי"ל דהתם לענין נשיאת כפים שאני דאפילו לא שמה אלל רציעית אסור לישא את כפיו:

מריחותא למיסר המייניה ועוד צ"קו הכי וליצ"י ומשני משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל. ואלא חיש לשנויי קושיא קמיימא מכאן ר^א שצריך לאזור חלציו כשמתפלל^ב ובמחזור ויטרי מפרש דטעם דצעינן אזור שלא יהא לצו רואה את הערוה ודוקא להן שלא היה להם מכנסים לכך היו צריכים לאזור בשעת תפלה אלל לדידן שיש לנו אצנט של מכנסים אין אנו צריכין לאזור^ג. **רמי פוזמקי**. מכאן יש להוכיח שאין להתפלל יתף אלל בנ"י באז דיו"כ: **אי איכא דאית צ"ה דינא ציעור**. משמע דעדדף דין מתלמוד תורה והא דלמרי' צפ' בתרא דמ"ק (דף פ.) גבי ההוא דטורקיה וציבורא ושביז עיילוהו למערמא דחסדיה ולא קבלוהו למערמא דדייני וקבלוהו^ה התם דדיינין שאנין מומחין שפעמים נוטין אחר השומד': **דין אמת**. ראמיתו. ולאפוקי פ^ו דין מרומה^ה: שאני

יונה חר אמר משיתעטפו הדיינין וחד אמר משיפתחו בעלי דינים י'ולא פליגי הא דעסקי ואתו בדינא הא דלא עסקי ואתו בדינא רב אמי ורב אסי הון יתבי וגרסי ביני עמודי וכל שעתא ושעתא הון מופחי אעיברא דרשא ואמרי אי איכא דאית ליה דינא ליעול וליתי רב חסדא ורבה בר רב הונא הון יתבי בדינא כולי יומא הוה קא חליש לבייהו תנא להו רב חייא בר רב מדרפתי י'ועמוד העם על משה מן הבקר עד הערב וכי תעלה על דעתך שמשנה יושב ודן כל היום כולו תורתו מתי נעשית אלא לומר לך פ^ו כל דיין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית כתיב הכא ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב וכתיב התם י'ויהי ערב ויהי בקר יום אחד יעד מתי יושבין בדין אמר רב ששת עד זמן סעודה אמר רב חמא מאי קרא דכתיב פ^ו אי לך ארץ שמלכך גער ושרדך בבקר יאכלו אשרדך ארץ שמלכך בן חורים ושרדך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי בגבורה של תורה ולא בשתייה של יין פ^ותנו רבנן שעה ראשונה מאכל לודים שניה מאכל לסמים שלישית מאכל יורשין רביעית מאכל פועלים חמישית מאכל כל אדם איני והאמר רב פפא רביעית זמן סעודה לכל אדם אלא רביעית מאכל כל אדם חמישית מאכל פועלים ששית מאכל ת"ח מכאן ואילך כזורק פ^ואבן לחמת אמר אביי פ^ולא אמרין אלא דלא טעים מידי בצפרא אבל טעים מידי בצפרא לית לן בה אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם תפלתו בבית המרחץ מיתבי פ^והנכנס לבית המרחץ מ'מקום שב"א עומדין לבושינ יש שם מקרא ותפלה ואין צריך לומר שאילת שלום ומניח תפלין ואין צריך לומר שאינו חולץ מקום שבני אדם עומדים פ^וערומים ולבושינ יש שם שאילת שלום ואין שם מקרא ותפלה ואין צריך לומר שאינו חולץ תפלין ואינו מניח לבתחלה מקום שבני אדם עומדין ערומים אין שם שאילת שלום ואין צריך לומר מקרא ותפלה וחולץ תפלין ואין צריך לומר שאינו מניחן כי קאמר רב אדא בר אהבה במרחץ שאין בו אדם פ^ווהא אמר רבי יוסי בר חנינא מרחץ שאמרו אע"פ שאין בו אדם בית הכסא שאמרו אע"פ שאין בו צואה אלא כי קאמר רב אדא פ^ובחדתי והא מבעיא בעא ליה רבינא פ^והומינו או אין וימון ולא איפשטיא ליה לאו הוא הדין למרחץ לא דילמא שאני

אסור לאדם שיטעום קודם שיתפלל תפלת המנחה. אין הלכה כי הא דריב"ל, וכבר פירשנוה בברכות בפרק תפלת השחר. אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דכי איכא צערא [בעלמאן], שרי גלימיה וכסי ויהי ומינח כרעיה כעבדא לקמיה מריה ומצלי. וכד איכא שלמא, לביש ומכסי ומעטף ומצלי. אמר הכון לקראת אלהיך ישראל. וכן ראוי לעשות. אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם במרחץ. ואותיבנא עליה מיהא, הנכנס למרחץ מקום שבני אדם עומדים לבושים, יש שם מקרא קריית שמע ותפלה, ואין צריך לומר שאילת שלום ומניח שם תפלין, ואין צ"ל שאינו חולץ. מקום שבני אדם עומדים ערומים ולבושים, יש שם שאילת שלום ואין שם קרית שמע ולא תפלה ולא תפלין, ואם היה לבוש אותן [אניוין] חולצן, מקום שבני אדם כולן ערומין, אין שם שאילת שלום, ואין צ"ל ק"ש ותפלה וחולץ תפלין, אחד מרחץ ואחד בית הכסא. ושנינן כי קאמר רב אדא במרחץ חרש ואשמעינן דהומנא במרחץ לאו מילתא היא אבל הומנא בבית הכסא לא איפשטיא ונקטינן לה לאיסורא.

עין מושפט נר מצוה

בז א טוש"ע א"ח סי' סא סעיף ג:
בזח ב מיי פ"ה מהל' תפלה הלכה א סמג ענין יט טוש"ע שם סעיף ה:
בגבז ב מיי שם טוש"ע שם סעיף ו:
בד ב מיי שם הלכה ד סמג שם טוש"ע א"ח סי' סא סעיף ג:
בהא ב מיי שם ופי' מהל' צליית תפלה ויל טוש"ע א"ח סי' סא סעיף ו בצה"ה וסי' כד סעיף א:
בבז ב מיי פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה ז ופי' מהלכות תפלה הל' ו סמג ענין זא טוש"ע א"ח סי' רלג ספי' ב וטוש"ע ח"מ סי' ה סעי' ה:
בגז ב מיי פ"ג מהל' סנהדרין הל' א סמג ענין זא טוש"ע ח"מ סי' ה סעיף ג:
בד ב ט י מיי פ"ג מהל' ק"ש הלכה ג טוש"ע א"ח סי' קנז ונסי' פד:
בד ב ימיי שם הל' ב טוש"ע א"ח סימן פג סעיף א:
בהב ב מיי פ"ג מהל' ק"ש הלכה ג טוש"ע א"ח סי' פד וסי' מה ספי' ב [נכ"ח] כאן ובפ"ג ברכות ד' כ. סי' בראש' כאן ושם סי' עז:]

^[1] הונה ע"פ מה שגראה לפנינו בגמ' דהג"י אלו חולצן

עין משפט
גזר מצוה

בו אמר מ"פ מהל' ק"ש
הל' ה' עוש"ע א"ח ס"ה
ס"ה פט"ף ב':

בו ב מ"י פ"ו מהל'
מחלות הלכה יג סמג
עשין לו טור ח"מ ס"ה
רפ"ב:

מוסף רש"י

לדעת כי אני ה' מקדשכם. רש"י דקרא אף את שבתותי תשמרו, ומאי לדעת, ר"זה אני שמודיעם מה מתנה חשונה אני מבקש ליתן להם (ב"צה טו.), צריך להודיע לאמרי. לעשות לו אותו וסומן, שאם יאלכלו וקדם שודיע לאמו מראה את האות ותשאלנו מי עשה כך כך והוא יאמר פלוני וגם נתן לי פת, ומתוך כך ידעו אביו ואמו שהוא אלהים ומכנה אותו ורשעו צ"חאל (שם), אינו צריך להודיעו. למר שלא יאס זה יושב וזההו מהיכן כל ע"ז דבר זה (שם), ומשה לא ידע. אלמנן נתן לו הקב"ה קרן עור מינס ולא הודיעו (שם), דעבידא לאגלווי. כגון קרן נמר פנים דמשה, והודיעוהו הדיאן לא צריך הנותן להודיעו (שם), ששייבתה קרובה, מתישבה מקרוב לפניך לא תמלאה סתמה עדין (בראשית י"ב).

מוסף תוספות

א. תמוס' ה"לש' כמנז: ה' שלום. ב. ודאי מתרגמינן גמי דעבר' ליה שלים דלחכי. תוס' ה"לש'. ג. [ד]בהפיתחה ה"י אברהם בן צ"ט שנה שהרי היתה ההפיקה שנה אחת קודם שנוולד יצחק צא מהם ששה וצשרים שנה למפרע של שלוח נמצא שכן ע"ג שנה היה במלחמת המלכים. תוס' גרסות ז':

רב נסים גאון

רב חסדא הוה נקט מתנאא דתורא מידאי. רב חסדא כהן הוה ותמצא במסכת ברכות בפרק כיצד מברכין (דף טו ע"ב) יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל וגופאא שמה והיו בה שמונים וזוגים אחים כהנים [נשואים] לשמונים וזוגות אחיות כהנות, וברקון רבון מסורא ועד נהרדעה ולא אשכחו אלא תורת בנחיה דרב חסדא כ"י, ואע"ג דאינוי כהנאא אינהו לא כהני.

י:

שאני בית הכסא דנפיש וזהמא. תימה בסקוף פ"ק דנדריים (דף יא.) גרס בעי רבינא הזמניו לבית הכסא והזמניו לבית המרחץ מהו אלמא במרחץ גמי מביעי ליה יש שמוחקין אותו שם מן הספרים משום דך דהכל ומיהו יש מאי לאו כי היכי דלא איפשטא ליה מביה הכסא ה"נ לא איפשטא ליה מביה המרחץ ומשני שאני בית הכסא דנפיש וזהמיה להכי לא איפשטא ליה אכל מרחץ בטר דזעיא דדר פשטא א"נ הזמניו לבית המרחץ אינו מדברי רבינא אלא הש"ס הוא דמסיק שאינו רוצה לחלק וכן יש בזממה מקומות: **דמתרגמינן אלהא מהימנא.** תימה^א דשלוס נמי מתרגמינן דעבד ליה שלום וי"ל דהמס^ב קראו שלום על שם שהוא עושה שלום דאי לא קראו שלום אלא בעי למימר ה' שלום ה' העושה לו שלום א"כ ה"ל למימר ה' שלום:

הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו. ודוקא במתנה שנותן לו ע"י אהבה שאין המקבל מתבייש אבל הנותן נדקק שהמקבל מתבייש מתן בסתר יכפה אף (משלי כא): **יחבה ניהליה.** דמותרת לזרים כפירוש הקונטרס והכי מוכח בפרק הזרוע (מולין קלג.) והא דאמר בפ"ב דכמוצות (דף כה.) חזקה לכהונה חילוק מתנות כגון שמעיד לו דבתורת כהונה יכהנה ניהליה:

ה"ג נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. ואע"ג דנלאו הכי נגזר דכתיב (בראשית טו) ועבדום וענו אותם שמה לא היה נגזר עליהם עיניו כ"כ אלא ע"י זה שהרי ארבע מאות שנה התחילו^א קודם שנולד יצחק ל' שנים: וישל^ב סדום נ"ב שנה. כמו שמוציא נקיו' שהיא אצורה בן מ"ח שנה כשנניית סדום ושלומה כ"ו שנים משמע שהיה אצורה בן ע"ג כשהרג את המלכים^ג ובסדר עולם משמע שהיה בן ע"ה שנה שהכה את המלכים דקאמר התם אצורה אצינו כשנדבר עמו בין הצתרים בן ע' שנה היה שנאמר ויהי מקץ שלשים שנה וגו' וחזר לחנן ושהה שס ה' שנים שנאמר ואצרם בן חמש שנים ושבעים שנה צלאמו מחנן וגו' ואותה שנה שיאל מחנן שנת רעב היתה ירד למלכים ושהה שס ג' חדשים כל וישצ לו באלווי ממרא היא שנה שבעש את המלכים ולפ"ו לא היתה שלומה אלא כ"ד וצריך לומר שהיתה בשלוש ד' שנים בתמלה^ד: ולא

עונותיה מועטין שנאמר ה^הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה והיא מצער מאי קרובה אילימא קרובה שייבתה קרובה עונותיה מוצערין א"ר^ו אבין מאי קרא דכתיב^ז אמלטה נא שמה ג"א בגימטריא ג' וחד הוי ושל סדום ג' וב' ושלומה כ"י

מקדם ומשם נפולו למקומות אחרים כשנתפלגו וצנו להם עיירות ומשנתפלגו עד שחרצה שיהי בסוף ימי פלג נתפלגו הארצות כדתינא בסדר עולם אמר רבי יוסי נציא גדול היה עבד שקרא בנו פלג כי צימיו נפלגה הארץ [שס י] ואם תאמר בתחלת ימיו והלא יקטן אחיו קטן ממנו והוליד משפחות ונתפלגו ואם תאמר בצאנצע ימיו לא כל בלא הכתוב לסתום אלא לפרש נתן לך סימן ולא תדע באיזו משנותיו אלא בסוף ימיו לא ואשוב שנותיו של פלג נאצרהם אחרת ילדה ואצרהם בן מאת שנה וגו' (סס כא): ושלומה^ח האמורה בה גאון שבעת לחם ושלוח השקט היה לה וגו' (יחזקאל טו) וכתיב נמיד לא ידעו עיט לא הדריכוהו וגו' (איוב כח):

יציאות השבת פרק ראשון שבת

שאני צית הכסא דמאים. ושם מגונה עליו מש"ה מספקא לן בהזמנתו: ויקרא לו. גדעון להקצ"ה ה' שלום: **הימנוסא.** להזכיר אמונה בצית הכסא: **צריך להודיעו.** מתן פלוני אתן לך וזהו דרך כבוד דשמא יתבייש לקבלה ומתוך כך מתרלין בדברים ואינו צוש

דדבר וכן אם נתנה צציתו שלא מידיעמו צריך להודיעו שמידו בזה לו שמתוך כך יהא אוהבו: **לדעם כי אני ה' וגו'.** להודיעם אני כל שאני רוצה לקדשם: **שייף ליה משחא.** ישפשפנו בשמן בין עיניו דבר הנראה שמשאלנו אמו מי עשה כן ויאמר לה המינוק פלוני עשה וגם פת נתן לי: ומלי ליה כוחאל. נותן כחול סביב עינו וכן לשונו בתלמוד: **לנשפים.** שמתשדנו כשספו: **לאגלווי** מי נתנו לו: **מסן סכרה כו'.** והוא הודיעם [ע"י משה] בעל פה מה סכרה: **רב חסדא.** כהן הוה^א כדלמרינן (גריכות פ"ו דף מד.) גבי עיר אחת היטה בא"י ובה שמונים וזוגות אחים כהנים הנשואים שמונים וזוגות אחיות כהנות ובדקו מסורא עד נהרדעא ולא אשכחו אלא תרמי צנחיה דרב חסדא דהוו נסיבי לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא: **הוה נקיש פריי מסנאסא** דמורא. וזג של זרוע לחמים וקובה שנתנו לו ורשאי להאכילן לישראל.

ואע"ג דרב חסדא בצי"ל הוה לא ילפינן מהכל דמתנות ניהגות בזמן הזה דהאידנא נהוג עלמא כותלנא סבי (גריכות דף כג.) כרבי יאשיה כנלאים וכרבי יהודה^ב בטצילת בעלי קריין לת"ת וכרבי אלעאי בראשית

הגז שהיה אומר אינו נוהא אלא בארץ וכן מתנות צימי רב חסדא אכתי לא נהוג כ' אלעאי וצימי ר"נ בר ינחא^ג נהוג כוותיה בראשית הגז ולא במתנות והשתא קא חזינא דנהוג אף במתנות וכי היכי^ה דלחזו במנהג בראשית הגז צימי ר"נ ולא מצינא בה ונהגנא כולא כוותיה השתא דנהוג אף במתנות לא משנינן מנהגא: **חדשא.** חדשה שלא שמעמיה: **מינאסא אלנשייהו** יקוירא. מעיל דמיו יקרים למי שרגיל ללבושו. כלומר לפי שאתה תלמידו של רב ורגיל בשמעותיו אתה מחזר אחריהם: **משקל ד' סלעים.** לאו דוקא נקט. בתלמידי רבינו יצחק הלוי מלאתי כמות פסים סביב פס ידו נתן מילת ולא כל הכתונות: **שישינאסא קרובה.** שנתייצבו בה מקרוב כלומר עיר חדשה: **דמקרבא.** לנוס שם: **וזוטא.** ולא צריכין אתם להקפיד על קיומה: **הא קא חזו לה.** למה ליה למימר להו: **שישינאסא קרובה.** שנה אחת קדמה לה סדום כדמפרש של סדום חמשים ושמים דע"כ צווי מגדל בארץ שנער היו ולא היה ישוב צעולם אלא באומה צקעה דכתיבי (בראשית יא) ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' ויהי צנסעם

סדום אינו אלא חמשים ושמים שנה אלא לפרש נתן לך סימן ולא תדע באיזו משנותיו אלא בסוף ימיו לא ונמצא שנה שמת בה היא שנת מ"ח לאצרהם וכשחרצ סדום שנה י"ט לאצרהם שנה י"א לאצרהם ילדה ואצרהם בן מאת שנה וגו' (סס כא): ושלומה^ח האמורה בה גאון שבעת לחם ושלוח השקט היה לה וגו' (יחזקאל טו) וכתיב נמיד לא ידעו עיט לא הדריכוהו וגו' (איוב כח):

עשרים

מסורת הש"ס

(א) ב"ה ט"ז, (ב) [שס ע"ש], (ג) ב"ז שס, (ד) [צ"ל דברים], (ה) מגילה טז, (ו) ס"א א"ר יצחק ושיבתה של זוטר י"א שנה, (ז) ע"י רש"י מולין מד: ד"ה רב חסדא ומה שרשמתי שם, (ח) [צ"ל וכר"י בן צמיה, מלך דנש], (ט) [גריכות כג.], (י) גרסת רש"ל משגלר יצחק והשאר נחתק [וע"י בשל"ה דף קסא. בנאה שמורה ד"ה בדרך שומר וכו' ביאור ופה בדבני מוס' הללן וכו' מהרש"א,

תורה אור השלם

1 וכן שם גדעון מנחה לוי ויקרא לו י' שלום עד ימים יהוה עודנו בעקרת אבי שופטים ו כו ד'העירי' 2 וְדַעַת בִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הוּא תְּאַלְלֶימָה דְּהָאֵל תִּצְאֶנָּה שְׁמֵךְ הַבְּרִית וְתִסְתַּר לְאַהֲבִיו וּלְשִׁמְיָךְ מִצִּוְיוֹ לְאַלֵּף דְּבָרֶיךָ ו כו 3 וְהָיָה דְּבַר אֵל בְּנִי יִשְׂרָאֵל לְאֹמַר אֵף אֵת שְׁבָתֹתֶיךָ תִּשְׁמְרוּ כִּי אֵת הוּא בְּנִי וּבְיָעִיבְכֶם לְדִרְתֵּיכֶם לְדַעַת בִּי אֲנִי יְיָ שְׁמֹת לֹא יִגְּמְדִישְׁכֶם: שְׁמֹת לֹא יִגְּמְדִישְׁכֶם: 4 וְהָיָה בְּרַדְתְּ מִשֶּׁה מִדֵּר סִינִי וְשָׁנִי לַחַת וְהִעֲרַת בִּיד מִשֶּׁה בְּרַדְתָּ מִן הָהָר וּמִשָּׁה לֹא יָדַע כִּי קָרָן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אֵתוּ: שְׁמֹת לֵד כט

5 וְהָיָה נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרִיבָה לְעֹשֶׂי שְׁמָה וְהוּא מִצְעַר אֲמֻלְתָּהּ נָא שְׁמָה הֵאלָא מִצְעַר הוּא וְתַחֵי נְפִשֶׁה: בְּרַאשִׁית ט כ

הנהגות הב"ה

(א) רש"י ד"ה הוה נקט וכו' וכי היכי דאחזוק כמנהגו בראשית הגז:

רבינו הגנאל

אמר רב המנונא אסור ליתן שלום לחבירו בבית הכסא שהשם גופיה איקרי שלום, שנאמר ויקרא לו ה' שלום, אבל לומר נאמן בבית הכסא מחזר שאינו שם שנאמר האל הנאמן ומתרגמינן אלהא מהימנא. אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם. והני מילי במילתא דלא עבידא לאיתגלווי, אבל במילתא שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. אמר רב לעולם אל ישנה אדם בנו אחד משאר בניו, שהרי בשביל ב' סלעים מילת שהוסיף יעקב אבינו ליוסף נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. אמר רב לעולם יחזר אדם וישב בעיר ששייבתה קרובה [נשמתוך שיישיבתה קרובה] עונותיה מועטין. א"ר חנן מאי קרא, שנאמר הלא מצער היא ותחי נפשי. כלומר מצער עתה בקרוב תתיישוב. א"ר יצחק ישיבת צוער ג"א שנה היתה שנאמר אמלטה נא שמה נא בגימטריא הכי הוו. ישיבתה של סדום ג"ב שנה הוה שהיתה מוקדמת לצוער שנה ושלומה כ"ו דכתיב